

TARBIJAVAIIDLUSTE KOMISJONI OTSUS

Asja number 19-1/26-09230
Otsuse kuupäev 27.08.2026
Komisjoni koosseis Taavi Hein

Tarbija
Kaupleja Bigbank AS (10183757)

Tarbija nõue Tuvastada vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumine.

Resolutsioon:

1. Rahuldada tarbija avaldus.
2. Tuvastada, et kaupleja ei ole tõendanud VÕS §-s 403⁴ sätestatud vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist tarbijaga 26.09.2023 krediitkaardilepingu nr CL-EEC-23024459 sõlmimisel, 24.11.2023 sama lepingu krediidilimiidi suurendamisel ning 12.07.2024 tarbijakrediidilepingu nr CL-EEC-24016511 sõlmimisel.
3. Kohaldada nimetatud krediidilepingutele VÕS § 403⁴ lg-s 7 sätestatud tagajärgi. Lugeda lepingute intressimääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see on vastava lepinguga kokku lepitud intressimäärast madalam. Tarbija ei võlgne kauplejale muid krediidiga seotud tasusid.
4. Kohustada kauplejat määrama lepingutest nr CL-EEC-23024459 ja CL-EEC-24016511 tulenevad tagasimaksed VÕS § 403⁴ lg 7 kohaselt uuesti, arvestades intressimäära ja muude kulude vähendamist ning tarbija poolt juba tehtud makseid, ning tegema ümberarvestuse tarbijale teatavaks punktis 5 märgitud aja jooksul.
5. Komisjoni otsuse järgimiseks on kauplejal 30 päeva arvates otsuse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti veebilehel avaldamise päevale järgnevast päevast.
6. Kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi, võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Asjaolud:

Tarbija palub komisjonil kontrollida kaupleja tegevust tarbijakrediidilepingute nr CL-EEC-23024459 ja nr CL-EEC-24016511 sõlmimisel ning tuvastada vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumine. Tarbija taotleb rikkumise tuvastamise korral kaupleja nõuete, intresside, viiviste ja kulude ümberarvestamist.

Esimene vaidlusalune leping on 26.09.2023 sõlmitud krediitkaardileping krediidilimiidiga 3 000 eurot, mida suurendati 24.11.2023 summani 5 000 eurot. Tarbija väidab, et kaupleja ei küsinud ei lepingu sõlmimisel ega limiidi suurendamisel pangakonto väljavõtet ning tugines sissetuleku hindamisel 2 400 euro suurusele summale, kuigi registriandmetest nähtus sissetuleku oluline kõikumine ja madalam keskmine netosissetulek. Samuti seab tarbija kahtluse alla krediidivõimelisuse hindamise piisavuse, arvestades krediitkaardi kui vaba tagasimaksega krediiditoote eripära ning krediidilimiidi hilisemat märkimisväärset suurendamist.

Teine vaidlusalune leping on 12.07.2024 sõlmitud refinantseerimislaen summas 17 530 eurot tähtajaga 120 kuud. Tarbija märgib, et kuigi osa laenust kasutati Bondora kohustuse refinantseerimiseks, kanti tarbija kontole lisaks 10 161,75 eurot uut vaba raha. Lepingu kohaselt oli kuumakse 362,15 eurot, samas kui kontrollitud netosissetulekuks oli märgitud 1 700 eurot kuus ning tarbijal olid juba olemas mitmed krediidikohustused.

Tarbija analüüsis lepingu sõlmimisele eelnenud pangakonto väljavõtet ning leiab, et sellest nähtusid võimalikud makseraskuste tunnused. Perioodi tulude ja kulude vahe oli vaid 29,26 eurot, kontolt tehti arvukalt makseid erinevatele krediidiandjatele, kasutati täiendavat krediidiliini, saadi märkimisväärses mahus eraisikute ülekandeid ning tehti ulatuslikult sularaha väljavõtteid. Tarbija hinnangul viitavad need asjaolud ebastabiilsele rahavoole ja vähestele finantsvõimekusele.

Tarbija leiab, et kaupleja pidi enne krediitkaardi väljastamist, krediidilimiidi suurendamist ja refinantseerimislaenu andmist hindama krediidivõimelisust sisuliselt, riskipõhiselt ja dokumenteeritult. Tema hinnangul ei piisa üksnes registripäringutest ja maksehäirete puudumise kontrollist olukorras, kus sissetulek kõigub, olemasolevad kohustused on märkimisväärsed ning tarbijale antakse täiendavat krediiti.

Tarbija tugineb VÕS § 403 primm 4 sätetele ning palub kauplejal esitada täielik krediidivõimelisuse hindamise toimik ning tuvastada komisjonil vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumine ning rikkumise korral kohustada või suunata kauplejat arvestama tarbija suhtes esitatud nõuded, intressid, viivised ja kulud ümber.

Tarbija vaidleb Bigbank AS-i seisukohtadele vastu ning leiab, et pank ei hinnanud enne 17 530 euro suuruse ja 120-kuulise krediidilepingu sõlmimist tema krediidivõimelisust sisuliselt ega piisava põhjalikkusega, rikkudes seeläbi vastutustundliku laenamise põhimõtet.

Tarbija toob välja, et pank lähtus tegelikust netosissetulekust 1700 eurot kuus, kuigi uus töösuhe oli kestnud vaid umbes 1,5 kuud. Samuti leiab tarbija, et pank alahindas olemasolevaid kohustusi, arvestades SEB krediitkaardi kuumakseks vaid 1 euro, kuigi pangakonto väljavõttel kajastusid korduvad ligi 1000-eurosed krediitkaardi tagasimaksed. Tarbija hinnangul jäid sisuliselt analüüsimata ka eraisikutevahelised ülekanded, sularahatehingud ning tegelik rahavoog.

Tarbija rõhutab, et panga enda arvutuste järgi jäi pärast laenumakseid ning eluaseme- ja majapidamiskulusid elamiseks vaid ligikaudu 286,78 eurot kuus, samas kui pangakonto väljavõtte põhjal oli nelja kuu tegelik rahaline jääk kokku vaid 29,26 eurot, mis näitab sisuliselt nullpuhvrit.

Lisaks märgib tarbija, et refinantseerimise nime all anti talle 17 530 euro suurune laen, kuigi refinantseeritav Bondora kohustus oli vaid ligikaudu 7018 eurot, mistõttu väljastati üle 10 500 euro uut krediiti. Tarbija hinnangul ei tõendanud pank, et selline laen oleks tema finantsolukorda parandanud.

Tarbija peab oluliseks ka seda, et laenu kogutagasimakse ulatus ligikaudu 43 454 euron, millest üle 25 900 euro moodustasid intressid ja muud krediidikulud. Sellise kulukusega pikaajalise laenu andmist nullilähedase rahalise puhvri korral peab tarbija vastutustundliku laenamise põhimõttega vastuolus olevaks.

Samuti leiab tarbija, et maksehäirete puudumine ei tõenda krediitdivõimelisust ning Bigbanki viited üldistele siseprotseduuridele ei asenda konkreetse kliendi maksevõime sisulist analüüsi. Tarbija hinnangul ei ole pank selgitanud ega tõendanud, kuidas hinnati tegelikku rahavoogu, lühikest töösuhet, krediitkaardi tegelikku kasutust, eraisikutevahelisi tehinguid ning refinantseerimise põhjendatust.

Kokkuvõttes palub tarbija tuvastada, et Bigbank rikkus vastutustundliku laenamise põhimõtet. Tarbija viitab ka 2025. aasta tarbijakrediidi kohtupraktikat käsitlevale koolitusmaterjalile ning leiab, et rikkumise korral tuleb tema poolt tasutud intressid, viivised ja muud kõrvalkulud lugeda põhivõla vähendamiseks.

Kaupleja seisukoht:

Laenuandja leiab, et järgis mõlema krediidilepingu sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõtet ning täitis kõik VÕS § 403⁴ ja KAVS-i nõuded. Enne laenu väljastamist hinnati tarbija krediitdivõimelisust laenuaotluse, Maksu- ja Tolliameti andmete, maksehäireregistrite ning teise lepingu puhul ka pangakonto väljavõtte põhjal.

Esimese krediidilepingu (2023) puhul tuvastas pank keskmiseks netosissetulekuks 2 064,98 eurot ning leidis, et kõik igakuised kohustused moodustasid vaid **8,17%** sissetulekust. Krediidilimiidi hilisemal suurendamisel 5 000 euron hinnati kohustuste osakaaluks **13,38%**, mida peeti samuti mõistlikuks.

Teise krediidilepingu (2024) puhul tuvastati pangakonto väljavõtte alusel keskmiseks netosissetulekuks 1 700 eurot kuus. Refinantseerimist arvestades moodustasid igakuised kohustused **36,13%** sissetulekust ning panga hinnangul jäi tarbijale pärast laenumakseid piisavalt vahendeid eluaseme- ja majapidamiskulude katmiseks. Pank küsis täiendavaid selgitusi ka kontoväljavõttel nähtunud eraisikutele tehtud maksete kohta ning tarbija kinnitas, et need ei olnud laenukohustused.

Laenuandja rõhutab, et kontrollis kõiki olulisi asjaolusid: sissetulekuid, olemasolevaid kohustusi, maksekäitumist, töökohta, maksehäirete puudumist ning võimalikke tulevaseid riske. Samuti viitab pank Riigikohtu praktikale ja oma sisemistele krediitdivõimelisuse hindamise reeglitele, mille järgi võib laenu teenindus moodustada kuni 60% sissetulekust.

Kokkuvõttes leiab laenuandja, et mõlemad krediidilepingud sõlmiti seadusega kooskõlas, tarbija krediitdivõimelisus hinnati piisava põhjalikkusega ning puudub alus väita, et krediidi andmine rikkus vastutustundliku laenamise põhimõtet. Seetõttu palub laenuandja jätta tarbija avalduse rahuldamata ning kohustada tarbijat täitma krediidilepingutest tulenevaid kohustusi.

Komisjoni põhjendus:

Komisjon, olles tutvunud vaidluse aluseks olevate asjaolude, poolte seisukohtade ning menetluses esitatud tõenditega, leiab, et tarbija avaldus tuleb rahuldada.

Poolte vahel ei ole vaidlust, et tarbija ja kaupleja sõlmisid 26.09.2023 krediitkaardilepingu nr CL-EEC-23024459, mille krediidilimiit oli 3000 eurot ning intressimäär 16,90% aastas. 24.11.2023 sõlmitud lepingu lisaga suurendati krediidilimiiti 5000 euron. 12.07.2024 sõlmisid pooled tarbijakrediidilepingu nr CL-EEC-24016511, mille krediidisumma oli 17 530 eurot, tähtaeg 120 kuud, intressimäär 21,40% aastas, lepingu sõlmimise tasu 350,60 eurot ja lepingu haldustasu 3,49 eurot kuus. Lepingu maksegraafiku järgi oli igakuine makse 362,15 eurot ning krediidi tagasimaksmiseks ja krediidi kogukulu kandmiseks tehtavate maksete kogusumma 43 454,30 eurot.

Tarbija leiab, et kaupleja ei hinnanud krediidilepingute sõlmimisel ega krediidilimiidi suurendamisel tema krediidivõimelisust nõuetekohaselt. Tarbija on muu hulgas juhtinud tähelepanu sellele, et 2023. aasta krediitkaardilepingu sõlmimisel ja krediidilimiidi suurendamisel ei küsinud kaupleja pangakonto väljavõtet, tema tegelik sissetulek oli muutuv ning kaupleja ei ole näidanud, milliseid majapidamiskulusid ja muid kohustusi krediidiotsuses arvesse võeti. 2024. aasta lepingu puhul leiab tarbija, et pangakonto väljavõttest nähtus juba enne krediidi väljastamist pingeline ja ebastabiilne rahavoog, korduv teiste krediitoodete kasutamine, ulatuslikud eraisikutevahelised kanded ja sularahatehingud. Samuti juhib tarbija tähelepanu sellele, et kuigi 2024. aasta krediiti käsitleti refinantseerimislaenuna, tasuti Bondora AS-i olemasoleva kohustuse lõpetamiseks üksnes 7017,65 eurot ning üle 10 000 euro anti tarbija vabasse kasutusse.

Kaupleja vaidleb avaldusele vastu ning leiab, et järgis vastutustundliku laenamise põhimõtet. Kaupleja on 2023. aasta krediitkaardilepingu kohta selgitanud, et lähtus tarbija 2400 euro suurusest sissetulekust ning arvestas igakuiste krediidikohustustega kokku 141,64 eurot, millest 97,98 eurot moodustas varasem kaupleja kohustus ja 43,66 eurot uus krediitkaardist tulenev arvestuslik kohustus. Kaupleja hinnangul oli kohustuste suhe sissetulekusse 5,90%. Kaupleja on samuti leidnud, et pangakonto väljavõtte küsimine ei olnud vajalik, kuna registritest ja muudest allikatest saadud teave oli krediidivõimelisuse hindamiseks piisav.

2024. aasta krediidi puhul on kaupleja selgitanud, et lähtus tarbija kontrollitud netosissetulekust 1700 eurot ning arvestas teadaolevaid finantskohustusi koos uue laenuga summas 614,28 eurot kuus, mistõttu moodustas krediidimaksete osakaal sissetulekust 36,13%. Kaupleja on lisaks märkinud, et hindas tarbija eluaseme- ja majapidamiskulusid, kontrollis pangakonto väljavõtet ja küsis tarbijalt täiendavaid selgitusi eraisikutele tehtud maksete ja sularahatehingute kohta. Kaupleja on tarbija etteheidetele vastates selgitanud ka SEB krediitkaardi kasutamise eripära ning leidnud, et pangakonto väljavõttel kajastunud suuremad krediitkaardi tagasimaksed olid vabatahtlikud krediidilimiidi taastamise maksed ega kujutanud endast sama suurt lepingujärgset igakuist kohustust.

Vaidluse lahendamisel on keskse tähendusega vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise tõendamiskoormus.

VÕS § 403⁴ lg 1 kohaselt peab krediidiandja enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist omandama teabe, mis võimaldab hinnata, kas tarbija on krediidivõimeline, ning hindama krediidivõimelisust nõuetekohase hoolsusega. Krediidiandja peab arvesse võtma kõiki talle teadaolevaid asjaolusid, mis võivad mõjutada tarbija võimet krediit lepingus kokkulepitud tingimustel tagasi maksta. VÕS § 403⁴ lg 6 järgi võib krediidiandja tarbijaga krediidilepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta on krediidivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete kogumis analüüsimise tulemusena veendunud, et tarbija on krediidivõimeline.

Riigikohus on 24.11.2023 määruses tsiviilasjas nr 2-21-13098 selgitanud, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine koosneb kahest omavahel seotud kohustusest. Krediidiandja peab esmalt koguma tarbija kohta piisava teabe ning seejärel kogutud andmeid nõuetekohase

hoolsusega analüüsima. Krediidiandja peab minimaalselt omandama teabe tarbija varalise seisundi ja regulaarse sissetuleku, regulaarsete finantskohustuste, muude hinnatavate majapidamiskulude, varasema maksekäitumise ning krediidikohustuste võimaliku suurenemise mõju kohta. Krediidiandja peab võtma regulaarse sissetuleku hindamisel aluseks piisava ajavahemiku ning arvestada saab üksnes sellise sissetulekuga, mille saamist saab eeldada ka tulevikus.

Riigikohus on samas lahendis rõhutanud, et krediidiandja võib anda tarbijale krediiti üksnes juhul, kui kogutud andmete kogumis analüüsimise tulemusena on tõenäoline, et tarbija suudab krediidilepingust tulenevaid kohustusi täita lepingus nõutavatel tingimustel. Vastutustundliku laenamise põhimõtte eesmärk on vältida krediidi andmist isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda krediiti jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta ning võib selle tulemusena sattuda olukorda, kus ta on sunnitud kohustuste täitmiseks võtma uusi laene.

Eeltoodust tuleneb ühtlasi, et käesolevas vaidluses ei pea tarbija tõendama, et ta oli krediidilepingute sõlmimise ajal krediidivõimetu. Krediidiandja peab tõendama, et ta täitis talle seadusega pandud teabe kogumise ja krediidivõimelisuse hindamise kohustused. Riigikohus on sõnaselgelt leidnud, et kui krediidiandja ei tõenda, millised sammud ta tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks astus, kaasnevad VÕS § 403⁴ lg-s 7 sätestatud tagajärjed. Krediidiandja peab oma kohustuste täitmist tõendama, kui ta soovib tarbijalt nõuda lepingujärgsest seadusjärgsest intressist kõrgemat intressi või muid krediidiga seotud tasusid.

Komisjoni hinnangul ei ole kaupleja käesolevas menetluses talle lasuvat tõendamiskoormust täitnud ning piirdunud üksnes selgitustega.

26.09.2023 krediitkaardilepingu sõlmimisel ei küsinud kaupleja tarbija pangakonto väljavõtet. Konto väljavõtte küsimata jätmine ei tähenda iseenesest vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist, sest KAVS § 50 lg 4 kohaselt võib sellest loobuda juhul, kui muu krediidiandja käsutuses olev teave on krediidivõimelisuse hindamiseks piisav. Sellisel juhul peab krediidiandja tõendama, et tema kogutud muu teave oli krediidivõimelisuse hindamiseks piisav.

Kaupleja on viidanud 2400 euro suurusele sissetulekule ja 141,64 euro suurusele krediidikohustuste summale. Samas nähtub menetluses esitatud MTA andmetest, et tarbija netosissetulek oli 2023. aasta juunis 2731,54 eurot, juulis 1911,71 eurot ja augustis 1551,69 eurot ehk viimase kolme kuu keskmine oli ligikaudu 2065 eurot. Kaupleja ei ole esitanud kontrollitavat selgitust ega arvutust selle kohta, miks võis krediidivõimelisuse hindamisel vaatamata nendele andmetele lähtuda 2400 euro suurusest püsivast regulaarsest sissetulekust.

Veelgi olulisem on, et kaupleja esitatud andmetest ei nähtu, milliseid tarbija regulaarseid majapidamis- ja eluasemekulusid 2023. aasta krediidiotsuses arvestati, millised olid kõik tarbija muud regulaarsed kohustused ning milline summa jäi tarbijale pärast krediidikohustuste ja tavapäraste elamiskulude katmist vabalt kasutatavaks. Kaupleja on esitanud krediidimaksete ja sissetuleku suhtarvu, kuid see ei võimalda komisjonil kontrollida tarbija tegelikku krediidivõimet.

Riigikohtu juhistest ei tulene, et krediidivõimelisuse hindamiseks piisaks üksnes krediidikohustuste ja sissetuleku suhtarvu arvutamisest või sellest, et krediidimaksete osakaal jääb krediidiandja enda sisemises korras kehtestatud piirmäärast väiksemaks. Seadusest tulenev kohustus eeldab tarbija sissetuleku, finantskohustuste, majapidamiskulude ja muude oluliste asjaolude kogumis analüüsimist. Kaupleja ei ole arvestust esitanud ka käesolevas menetluses, mis tõendaks, kui palju vaba raha jäi tarbijale igakuiselt elamiseks.

Komisjon arvestab seejuures ka krediiditoote iseloomu. 26.09.2023 leping oli tähtajatu vaba tagasimaksega krediitkaart, mille puhul võis tarbija krediiti limiidi ulatuses korduvalt kasutada ning põhiosa tagasimakse suuruse ja aja üldjuhul ise valida. Lepingu kohaselt tuli kasutatud krediidilt tasuda igakuiselt intress ja muud tasud ning kogu kasutatud krediidisumma tuli tagasi maksta lepingu lõppemisel. Kaupleja ei ole menetluses avanud, kuidas 43,66 euro suurune

arvestuslik uus kohustus tuletati ning kuidas see kajastas 3000 euro suuruse korduvkasutatava krediitlimiidi võimalikku mõju tarbija maksevõimele.

24.11.2023 suurendati krediitkaardi limiiti 3000 eurolt 5000 euroni. Tegemist oli krediidi ülempiiri olulise, ligikaudu kahe kolmandiku võrra suurendamisega. Kaupleja on menetluses viidanud sellele, et limiidi suurendamisel oli kohustuste suhe sissetulekusse 13,38%, kuid esitatud materjalidest ei nähtu krediitdivõimelisuse uuesti hindamise kontrollitavat arvutuskäiku. Menetluses ei ole tõendatud, milline regulaarne sissetulek limiidi suurendamise ajal kindlaks tehti, milliseid olemasolevaid finantskohustusi ja majapidamiskulusid arvestati, millise summaga hinnati suurendatud krediitlimiidist tulenevat võimalikku maksekoormust ning kui palju jäi tarbijale pärast nende kohustuste ja kulude arvestamist igakuiselt vahendeid. Pelk lõpptulemuse ehk 13,38% esitamine ei võimalda komisjonil kontrollida, kas krediitdivõimelisuse hindamine vastas VÕS § 403⁴ lg 1 nõuetele.

Ka 12.07.2024 sõlmitud 17 530 euro suuruse krediitlepingu puhul on kaupleja esitanud menetluses mitmeid krediidiotsust puudutavaid arvulisi näitajaid. Kaupleja järgi arvestati tarbija netosissetulekuks 1700 eurot ja krediitkohustusteks koos uue laenu 362,15 euro suuruse kuumaksega kokku 614,28 eurot ehk 36,13% sissetulekust. Tarbija esitatud ja kaupleja seisukohtades kajastatud arvestuse järgi jäi pärast krediitimakseid 1085,72 eurot ning kaupleja käsitles eluaseme- ja majapidamiskulusid ligikaudu 798,94 euro ulatuses. Sellest jääks alles 286,78 eurot.

Komisjon ei leia, et nimetatud arvude esitamine oleks iseenesest piisav VÕS § 403⁴ lg 1 kohustuse täitmise tõendamiseks. Kaupleja ei ole esitanud sellist krediidiotsuse tegemise ajal koostatud või selle aluseks olnud terviklikku arvestust, millest oleks kontrollitavalt tuvastatav, kuidas 798,94 euro suurune kulusumma kujunes, milliseid tarbija vältimatuid ja regulaarseid kulusid see hõlmas, kuidas hinnati pärast kõigi kohustuste ja kulude arvestamist tarbijale jääva summa piisavust ning milline oli lõplik arvutus, mille põhjal sai kaupleja veenduda, et tarbija suudab uut krediitkohustust 120 kuu jooksul nõuetekohaselt teenindada. Kaupleja saanuks esitada arvestuse käesolevas menetluses ja seeläbi tõendada, et tugines samale arvestusele lepingut sõlmides.

Kaupleja 14.07.2026 seisukohas on põhjalikult selgitatud, miks tarbija üksikud vastuväited ei tõenda kaupleja hinnangul vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist. Näiteks on kaupleja selgitanud, miks uue töösuhte lühike kestus ei välista krediidi andmist, miks SEB krediitkaardile tehtud ligikaudu 1000 euro suuruseid tagasimakseid ei tule käsitada sama suure igakuise kohustusena ning miks eraisikutevaheliste kannete kohta tarbijalt küsitud selgitustega võis arvestada.

Need põhjendused võivad selgitada, miks üks või teine asjaolu eraldiseisvalt ei takistanud krediidi andmist, kuid need ei asenda tõendit selle kohta, milline konkreetne krediitdivõimelisuse analüüs enne lepingu sõlmimist tegelikult läbi viidi. Vastutustundliku laenamise põhimõtte täitmise kontrollimisel ei ole piisav tagantjärele selgitada, miks tarbija esile toodud riskitegur ei olnud kaupleja arvates määrav. Krediidiandja peab tõendama enda positiivse krediidiotsuse aluseks olnud arvutuse ja analüüsi.

Ka SEB krediitkaardi osas ei ole komisjoni hinnangul otsustav, kas tarbija väljavõttel kajastunud ligikaudu 1000 euro suurused maksed olid kohustuslikud kuumaksed. Kaupleja selgituse kohaselt oli tegemist vabatahtliku krediitlimiidi taastamisega. Sellisel juhul võis kohustusliku kuumakse suurus olla oluliselt väiksem. Krediitdivõimelisuse hindamisel tuli siiski hinnata ka tarbija tegelikku maksekäitumist ja korduvat krediitikasutust. Menetluses ei ole näidatud, millise hinnangu kaupleja sellele krediitdivõimelisuse seisukohalt andis.

Sama kehtib pangakonto väljavõttel nähtunud ülejäänud rahavoogude kohta. Analüüsitud perioodil 14.03.2024–11.07.2024 kajastus kontol arvukalt makseid erinevatele krediidiandjatele, IPF Digital AS-i krediitiliini kasutamist, eraisikutelt saadud ja eraisikutele tehtud makseid ning suurel hulgal

sularahatehinguid. Tarbija esitatud analüüsi järgi oli perioodi kogulaekumiste ja koguväljaminekute vahe 29,26 eurot, eraisikutelt saadud makseid oli 50 tehinguga kokku 7600,50 eurot ning sularaha väljavõtteid 64 tehinguga kokku 4573,25 eurot.

Komisjon nõustub kauplejaga selles, et konto kogulaekumiste ja koguväljaminekute aritmeetilist vahet 29,26 eurot ei saa ilma täiendava analüüsita võrdsustada tarbija nelja kuu tegeliku vaba sissetulekuga. Samuti ei tõenda eraisikutevahelised või sularahatehingud iseenesest makseraskusi. Nende asjaolude tähtsus seisneb aga selles, et need moodustasid osa krediidiandjale teada olnud tarbija tegelikust maksekäitumisest, mida tuli hinnata kogumis koos tema sissetuleku ja olemasolevate krediidikohustustega. Kaupleja ei ole menetluses esitanud kontrollitavat analüüsi, millest nähtuks, kuidas nimetatud rahavoogusid krediidiotsuse tegemisel hinnati ning miks ei andnud need alust kahelda tarbija võimes uut pikaajalist kohustust teenindada.

Kaupleja on küll märkinud, et küsis tarbijalt 11.07.2024 telefoni teel selgitusi teatud eraisikutevaheliste kannete ja sularahakasutuse kohta ning tarbija kinnitas, et need ei olnud seotud tema laenukohustustega. Komisjoni hinnangul võib krediidiandja selliseid selgitusi krediidivõimelisuse hindamisel arvesse võtta. Samas ei tõenda üksnes selgituste küsimine, et kogu pangakonto väljavõttest nähtunud krediidikasutust, kulusid ja rahavoogu oleks analüüsitud sellisel viisil, mis võimaldas kauplajal põhjendatult veenduda tarbija krediidivõimelisuses.

Oluline on ka 2024. aasta krediidi tegelik majanduslik sisu. Kuigi taotluse eesmärgiks oli märgitud laenude ühendamine ning Bondora AS-i kohustuse jääk 7017,65 eurot tasuti uuest krediidist, kanti tarbija enda kontole pärast 350,60 euro suuruse lepingutasu tasaarvestamist 10 161,75 eurot. Seega moodustas oluline osa 17 530 euro suurusest krediidist uus tarbija käsutusse antud raha. Asjaolu, et krediidi osaliseks eesmärgiks oli refinantseerimine, ei vabastanud kauplajat seetõttu kohustusest hinnata kogu 17 530 euro suurusest krediidist ja 362,15 euro suurusest igakuisest maksest tulenevat mõju tarbija maksevõimele.

Krediidi suurus ega krediidi kogukulu ei tõenda üksinda vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumist. Küll aga oli tegemist 120-kuulise kohustusega, mille järgi pidi tarbija 17 530 euro suuruse krediidi eest tasuma kokku 43 454,30 eurot. Lepingu maksegraafiku järgi moodustas intress kokku 25 505,50 eurot ja haldustasu 418,80 eurot. Sellise pikaajalise ja kuluka kohustuse andmisel pidi krediidiandja suutma eriti selgelt näidata, milliste püsivate tulude, kohustuste ja kulude alusel sai ta järeldada, et krediit on tarbijale jätkusuutlik.

Komisjon rõhutab, et krediidivõimelisuse hindamist ei pea menetluses krediidiandja eest tagantjärele rekonstrueerima komisjon. Krediidiandja ülesanne oli enne krediidi andmist koguda vajalik teave, seda kogumis analüüsida ja veenduda tarbija krediidivõimelisuses ning vaidluse korral tuleb krediidiandjal selle kohustuse täitmist ka tõendada.

Kui krediidiandja ei ole välja toonud ega tõendanud, mida ta tegi vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks vajalike kohustuste täitmiseks, või ei suuda nende kohustuste täitmist tõendada, ei saa krediidiandja tugineda lepingulisele intressile ja muudele krediidiga seotud tasudele.

Käesolevas asjas on kauplaja esitanud krediidivõimelisuse kohta küll teatavaid lõpptulemusi ja suhtarve ning selgitanud menetluse käigus üksikute lähteandmete käsitlemist, kuid ei ole esitanud sellist terviklikku ja kontrollitavat krediidivõimelisuse arvestust, mis võimaldaks komisjonil tuvastada, millise regulaarse sissetuleku, kõigi olemasolevate finantskohustuste, majapidamiskulude ja muude oluliste asjaolude kogumis analüüsimisel ning millise tarbijale alles jääva summa alusel tehti järeldus, et tarbija oli krediidivõimeline.

See puudus esineb komisjoni hinnangul nii 26.09.2023 krediitkaardilepingu sõlmimisel, 24.11.2023 krediidilimiidi suurendamisel kui ka 12.07.2024 lepingu nr CL-EEC-24016511 sõlmimisel. Kaupleja ei ole seega talle lasuvat vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise tõendamiskoormust täitnud.

VÕS § 403⁴ lg 7 järgi loetakse vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise korral tarbijakrediidilepingu intressimääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ole suurem varem kokkulepitud intressimäärast, ning muid tasusid tarbija krediidiandjale ei võlgne. Krediidiandja peab sellisel juhul määrama tagasimaksed uuesti, arvestades intressimäära ja muude kulude vähendamist, ning tegema need tarbijale teatavaks.

Kui tarbija on tühise intressikokkuleppe täitmiseks krediidiandjale raha tasunud, tuleb seadusjärgset intressi ületavas osas tehtud makseid arvestada laenusumma tagasimaksmiseks. Samuti ei saa krediidiandja vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise korral nõuda VÕS § 403⁴ lg 7 järgi keelatud tasusid mõnel muul alusel, näiteks kahjuhüvitisena.

Menetluses puuduvad täielikud andmed kõigi tarbija poolt mõlema krediidisuhte alusel tehtud maksete, nende senise jaotuse ning käesolevaks ajaks tasutud põhiosa, intressi ja tasude kohta. Seetõttu ei ole komisjonil võimalik otsuses määrata ümberarvestuse lõplikku rahalist tulemust. VÕS § 403⁴ lg 7 kohaselt tuleb ümberarvestus teha kauplajal, võttes arvesse seadusjärgset intressimäära, muude tasude kõrvaldamist ning kõiki tarbija poolt juba tehtud makseid.

Eeltoodust tulenevalt tuleb tarbija avaldus rahuldada ja kohustada kauplejat määrama lepingutest nr CL-EEC-23024459 ja CL-EEC-24016511 tulenevad tagasimaksed uuesti VÕS § 403⁴ lg-s 7 sätestatud korras.

TKS § 60 lg 2 järgi kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Taavi Hein

/allkirjastatud digitaalselt/